

Zing!

Zing! är en musikserie för alla åldrar med musik ur det judiska kulturarvet. De flesta av texterna på jiddisch, några är på hebreiska och en på ladino. Syftet med serien är att ge kunskap om den musikaliska traditionen, locka lyssnare att sjunga med och att ge språkkunskaper till den som vill lära sig mer. Vill du veta mer om den judiska historien i Sverige kan du även titta på TV-serien *Aarons nya land (UR)*.

1. Friling (Vår)
2. Di sapozhkelech (Mina små stövlar)
3. Ale brider (Alla bröder)
4. Dybbuk shers (Den osalige andens dans)
5. Di mezinke ojsgebebn (Jag gav bort min yngsta dotter)
6. Az ich vel zogn "Lecho dojdi" (När jag säger "Lecho dojdi")
7. Lecha dodi (Kom min kära)
8. Ya salio de la mar la galana (Skönheten steg upp ur havet)

Sång: Anne Kalmering Josephson

Violin: Semmy Stahlhammer

Dragspel: Miriam Oldenburg

Cello: Isabel Blommé

8. Ya salio de la mar la galana (Skönheten steg upp ur havet)

Text och musik: trad

Arr: Anne Kalmering Josephson/Semmy Stahlhammer/Miriam Oldenburg/Isabel Blommé.

Om sången

Det här är en bröllopsång från Grekland. Språket är ladino, det språk som judar som bodde i Spanien (sefarder) talade. När de tvingades att lämna Spanien tog de med sig det som var lättast att bära: sin kultur och sitt språk. Om du kan lite spanska kanske du känner igen några ord? *Havet* på ladino heter *la mar*. Och *badet* heter *el bano*. Sången handlar om en ung kvinna som snart ska gifta sig och som tar ett rituellt bad före sitt bröllop.

Det finns många olika badsånger i den sefardiska traditionen, från många olika ställen, som Rhodos, Marocko och Turkiet. Ofta är den blivande bruden omgiven av sina blivande kvinnliga släktingar och av kvinnliga vänner och de sjunger tillsammans, ibland ackompanjerade av instrument. Ibland sker badet i havet, ibland i ett badhus. Den röda färgen som finns i den här sången finns till exempel också i den nordafrikanska traditionen, där en del sefardiska kvinnor smyckar sig med röd henna före bröllopet.

Den första versen i sången lyder: *Flickan gick ner till havet/ Klädd i röda kläder*. I andra versen sjunger flickan att hon skulle hoppa i havet "om min svärmor (*suegra*)

tillät det". I tredje versen har flickan hoppat i havet och nu är det en ung vacker kvinna som kliver upp, *la galana* – förvandlad och beredd att gifta sig.

La galana betyder "jungfrun", "den vackra unga kvinnan" eller "skönheten" och har sin maskulina motsvarighet i *galan* ("snygg ung kille" eller "förförare"). Stammen i "la galana" kan man känna igen från andra latinska ord som t ex franskans *galanterie* och svenskans *galant*.

I fjärde versen får vi veta att det växer ett kvittenträd (*bembrillo*) mellan havet och floden. Kvittenträdet som symbol går tillbaka på antikens Grekland. Det var ett träd som ingick i bröllopsritualen som en symbol för Afrodite (som ju också var en snygg tjej som kom upp ur havet). Kvitten symboliserar kärlek och fruktbarhet. Bruden ska ta en tugga precis före bröllopsnatten så hon luktar gott i munnen, skrev till exempel den grekiske historikern Plutarkos.

Att arbeta med

Lyssna och följ med i texten – känner du igen några ord?

Vad tänker du att sången handlar om?

Vad tänker du när du lyssnar på sången?

Titta på sångens olika tempus. Vad hittar du för olika tidsformer? Varför tror du att sångtexten byter former?

Känner du till någon sång om en jungfru eller ung kvinna från någon annan kulturtradition?

Ya salio de la mar la galana (ladino)

1. Muchachica esta en el bano
vestida de colorado.

Echate a la mar.

Echate a la mar y alcanza- echate a la mar.

2. A la mar yo bien me echava,
si la suegra licencia me dava.

Echate a la mar

Echate a la mar alcanza- echate a la mar.

3. Ya salio de la mar la galana
con un vestido al y blanco – ya salio de la mar.

4. Entre la mar y el rio
mos crecio un arbol de bembrillo – ya salio de la mar

5. La novia ya salio del bano
el novio ya la esta asperando – ya salio de la mar.

6. Entre la mar y la arena
mos crecio un arbol de almendra – ya salio de la mar.

muchachica - flickan
el bano - badet

la mar - havet
alcanzar - hinna, nå upp
yo me echava - jag kastade mig
Echate - hoppa

galana - vacker ung kvinna
vestido - klädnad, klänning
al - röd (al är ett turkiskt ord för "röd")
blanco - vit

el rio - floden
crecio - växer
arbol - träd
bembrillo - kvitten

La novia - bruden
el novio - brudgummen

la arena - sand

Skönheten steg upp ur havet (svenska)

1. Den unga flickan går till badet
klädd i röd klädnad
Hoppa i havet
Hoppa och skynda dig – hoppa i havet

2. Jag skulle hoppa i havet
om min svärmor tillät mig
Hoppa i havet
Hoppa och skynda dig – hoppa i havet

3. Skönheten kom upp från havet
med en dräkt röd och vit
Hon kom upp från havet

4. Mellan havet och floden
växer ett kvittenträd
Hon kom upp från havet

Bruden kommer upp från badet
Brudgummen väntar på henne
Hon kom upp från havet.

Mellan vågorna och sanden
växer ett mandelträd
Hon kom upp från havet

Källa:
<http://www.jewishfolksongs.com/en/Jewish-weddings>